

Islamismus jako bezpečnostní hrozba pro Českou republiku

V souvislosti s desátým výročím útoků al-Ká'idy na WTC a Pentagon, zabitím Usámy bin Ládina, odhalením logistického zázemí severokavkazských teroristů v ČR i veřejně ventilovaným sporům v domácí muslimské komunitě je opětovně intenzivně diskutována problematika ohrožení ČR ze strany islamismu, terorismu a souvisejících fenoménů. Cílem tohoto článku je vytvořit základní rámec pro konceptualizaci hrozby vůči ČR a na základě dosavadních událostí a volné extrapolace trendů a srovnáním se zahraničím analyzovat intenzitu jednotlivých ohrožujících projevů se vztahem k ČR. Specifická pozornost bude věnována vybraným vojenským atributům.

1. Základní pojmy

Tento článek je zaměřen na fenomén islamismu, kterým je chápán jako nedemokratické využití islámu k politickým účelům. V tomto směru je tedy synonymem k islámskému extremismu. Někteří autoři pracují s pojem islamismus pro označení veškerých politických směrů islámu (včetně reformistických, které usilují o přizpůsobení se modelu liberální demokracie), toto pojetí však není časté a v kontextu dominantně používané terminologie by bylo zavádějící.

Pojem islámský fundamentalismus se vztahuje k dogmatickému výkladu alespoň některých původních norem islámské víry. [1, 2, 3] S ohledem na řadu ustanovení islámského práva je v zásadě každé prosazování dogmatismu současně i extremismem v jeho stávajícím pojetí v ČR, např. vzhledem k otázce ženských práv, které jsou v rozporu s Listinou základních práv a svobod, nicméně islám může být využit pro politické účely i v nefundamentalistické podobě. Naopak část fundamentalismu může být prosazována i mimo politickou sféru. V tomto textu tedy není např. wahábismus vyjímán z islamismu.

Islamismus je v českém prostředí tematizován především v souvislosti s problematikou terorismu, přičemž terorismus je metoda prosazování zájmů brutálními zastrašujícími prostředky, kterou mohou využívat a také využívají různé politické, náboženské a etnické proudy. Ztotožňování terorismu a islamismu tedy není správné, i když se oba jevy překrývají. Islamisté přitom na různých místech světa bojují i prostředky guerillového boje či jiných forem ozbrojeného odporu, což je pod vlivem americké bezpečnostní terminologie nazýváno povstalectvím či vzbouřenectvím či se používá pojem *insurgency* v původní anglické podobě. [1]

Z hlediska islámského učení přitom není podstatné rozlišování mezi terorismem a jinými formami politického násilí (klasická válka, povstalectví, guerilla apod.), protože islámští bojovníci se obecně chápou jako vykonavatelé ozbrojeného džihádu, který tyto pojmy ani západní koncepty humanitárního práva nerozeznává. Jsou schopni různých forem boje, což dokazuje např. přechod afghánských mudžáhedinů do al-Ká'idy. Pro bojovné pojetí islámu, které upřednostňuje aktuální ozbrojený boj, se používá i pojem

džihádismus. Džihádisté mohou postupovat v rozporu s islamisty, kteří usilují o získání mocenských pozic kvazilegálními prostředky: zájmové skupiny, politické strany, „demografická bomba“ apod. Pod tímto pojem se rozumí postupné ovládnutí společnosti díky vysoké porodnosti v islámské populaci, která pak bude pod kontrolou islamistů nárokovat mocenské zastoupení odpovídající počtu muslimů v dosavadních západních společnostech, případně i jinde, např. v Izraeli. [1]

Ozbrojený boj, kam spadá i terorismus, není jedinou hrozbou vycházející i islamismu. Islamisté celkově usilují o nastolení nedemokratických režimů a v zemích a oblastech, kde jsou u moci, užívají represivní násilí. Ve společnostech a režimech, kde doposud islamisté nenabyli politické moci, využívají různých prostředků k posilování mocenských pozic. Budují tzv. paralelní společnosti, z nichž mohou dále expandovat. [1]

Aplikace práva šaría v takovýchto paralelních společnostech představuje hrozbu i pro státy, v nichž se nachází přistěhovalecké či velké tradiční muslimské komunity, musí např. chránit oběti tzv. *zločinů ze cti*. V komunitách mezi muslimy dochází i k interním střetům, ať již mezi umírněnými a extremisty či mezi stoupenci různých subkonfesí ap.

V západních zemích se islamisté snaží pro obranu a expanzi vlastní komunity intenzivně využívat i zdejších antidiskriminačních norem (přijatých v jiné situaci než pro ochranu islamismu) pro prosazení vlastních zájmů. V případě nesouhlasu se splněním požadavků jsou však schopni vyvolat násilné demonstrace a masové nepokoje, což ukázal i případ tzv. dánských karikatur. Jednání islamistů přispívá i k nárůstu islamofobie, kterou jsou nuceny státy, v nichž se vyskytuje, rovněž řešit s využitím bezpečnostního aparátu.

2. Stručný přehled historického vývoje hrozby islamismu vůči českým zemím

Islamismus ve smyslu bezpečnostní hrozby se stal pro oblast střední Evropy poprvé důležitým jevem v šestnáctém století v době turecké expanze. [4] Z dnešního pohledu jsou události této éry důležité mj. proto, že islamisté mohou ze svého pohledu nárokovat zdejší území jako součást prostoru, kde již historicky alespoň načas zakotvili. Specifickou roli přitom může hrát i narůstající význam tureckého islamismu.

Moderní islámská politika v českých zemích má počátky ve třicátých letech dvacátého století, kdy se formuje muslimská obec, a to díky malé obchodní a diplomatické komunitě a několika českým konvertitům. V tomto období se nejednalo o hrozbu. V období protektorátu Čechy a Morava se část konvertovaných muslimů přiklonila ke kolaboraci s nacismem z důvodu protibritských postojů (Británie tehdy byla chápána jako okupační mocnost v arabském prostoru) i obecně příznivým vztahům mezi islamisty a nacisty. [5]

V období komunismu byl postoj k muslimům ambivalentní. Na jednu stranu zde existoval obecný tlak na sekularizaci, na straně druhé se režim snažil spolupracovat s levicově-nacionalistickými režimy a hnutími z arabského i asijského prostoru, jejichž stoupenci zpravidla islám v umírněné formě vyznávali. Těmto umírněným muslimům umožnil studium i výcvik na československém území, represivně však vystupoval proti islamistickým tendencím mezi zahraničními studentskými a obdobnými komunitami v ČSSR, zvláště proti Muslimskému bratrstvu. [6]

Domácí muslimská obec pro režim nepředstavovala zásadní hrozbu, proto ji monitoroval prostřednictvím StB (která v ní měla i své spolupracovníky) a toleroval její existenci. Nicméně její výraznější rozvoj nepřipustil, což se projevilo např. odmítáním stavby mešity na československém území, jejíž financování v osmdesátých letech nabízel libyjský vůdce Muḥammad Kaddáfí. [3]

Bezprostředně po pádu komunismu se v Československu objevovaly negativní postoje v arabské komunitě k navázání dobrých vztahů mezi ČSSR/ČSFR a Izraelem, ty však byly artikulovány spíše levicově-nacionalistickými než islamistickými formacemi. Islamisté se snažili ovlivňovat vznikající Muslimskou obec, např. prostřednictvím Third World Relief Agency, nicméně její celkový profil byl nakonec – přinejmenším navenek – spíše umírněný. [3]

V devadesátých letech se na území ČR různé teroristické skupiny (včetně islamistických) snažily získat zbraně či zde uskutečňovaly jiné logistické operace. Operovaly zde i zpravodajské služby států z islámského prostoru podporujících terorismus, přičemž předmětem jejich zájmu se stalo vysílání regionálních sekcí rádia Svobodná Evropa z Prahy. Irácká tajná služba připravovala proti irácké redakci raketový útok, ten se však podařilo BIS zmařit, nepotvrdily se přitom informace, že by Iráčané spolupracovali s al-Ká'idou. [6]

Po 11. září 2011 se ČR stala členem protiteroristické koalice, která byla původně zaměřena proti al-Ká'idě a Talibánu. V roce 2002 se v Praze v tomto bouřlivém období konal i summit NATO. ČR se od roku 2003 zapojila i do operace v Iráku, i když v počáteční fázi byl její status coby účastníka tažení sporný. V několika cyklech a s různými úkoly byly vysláni vojáci ČR do Afghánistánu. ČR stabilně na mezinárodním poli podporovala Izrael. Na jejím území působili jak příslušníci imigrantských komunit z islámského prostoru, tak i příslušníci národů a skupin, které jsou vnímány islamisty jako nepřátelské. [3]

3. Globální a regionální rámec

Při konstrukci hrozby pro ČR je třeba respektovat geopolitickou pozici našeho státu. Ten se nachází v prostoru, který doposud není pro islamisty hlavní oblastí zájmu. V současnosti kladou důraz na nastolení či (v případě Íránu) udržení režimů v tradičním prostoru s muslimským obyvatelstvem a na získání vlivu v západních zemích, kde existují silné islámské komunity, případně na útoky proti státům a jejich občanům, které dominují západní civilizaci (USA, Velká Británie, Francie, Německo atd.) nebo jsou vnímány jako specifictví nepřátelé (např. Izrael, z pohledu některých skupin i Rusko či Indie apod.). [7]

Ve středovýchodní Evropě doposud spíše islamismus zapouští kořeny a snaží se ovlivnit relativně malé muslimské komunity, jejichž část přitom může být (a též je) islamistickým apelům nakloněná, už jen s ohledem na finanční pomoc ze strany islamistických nadací. Emisaři těchto organizací přitom přicházejí jak z tradičního islámského prostoru, tak i ze západní Evropy. V pojetí islamistů nejsou stávající hranice evropských států příliš podstatným prvkem, protože připravují vytvoření kalifátu či jiných útvarů pod jejich kontrolou na širokém prostoru. V tomto směru by bylo možno do budoucna očekávat islamistickou expanzi i od komunit v západní, severní a jižní Evropě.

Je zajímavé, že výraznou roli při šíření islamismu sehrává v současnosti Vídeň, kde jsou silné muslimské komunity z arabských zemí, z Balkánu i z Kavkazu. Pro ČR je zvláště významná bosenská islamistická komunita. Další vazby přicházejí z Německa i přímo z oblastí tradičního islámského prostoru, přičemž je možné, že ČR nabude specifického významu pro některé středoasijské a možné i kavkazské muslimy s ohledem na jejich postupující pracovní i jinou migraci do ČR.

Pozici ČR je třeba vnímat v kontextu celkových islamistických plánů s Evropou, kde je prováděna jak silná misijní činnost mezi imigranty a konvertity s cílem posílit ideové přesvědčení muslimů a s jeho pomocí pak vytvářet aktivitu k ovlivňování veřejného mínění i politiky evropských států způsobem, který je pro islamisty příznivý, tak je zde i prostor džihadistických aktivit, které směřují k útokům přímo na evropském území, nebo k rekrutaci a logistickému zabezpečení operací v prostorech stávajících hlavních válek islamismu, tj. Afghánistán, Irák ap.

4. ČR ve strategii islamismu

ČR ve strategii islamismu může sehrát roli státu, v němž bude povolna bujet islamismus souladu s celosvětovými trendy jeho strategie k uchopení moci, i za pomoci zvenčí – mj. pomocí islamistických nadací – i státu, kde bude připravován teroristický útok na cíle v zahraničí, včetně nákupu zbraní, nebo kde bude realizován teroristický útok.

Z hlediska možného odůvodnění útoku islamistů proti ČR je třeba zmínit především následující skutečnosti:

- Území ČR je hojně navštěvováno turisty z USA, Izraele a Velké Británie, což jsou země, které jsou islámskými teroristy v současnosti vnímány jako nejvíce nepřátelské, případně zde dlouhodobě i trvale pobývají občané zemí, vůči nimž bojují regionální islamisté (především Rusové, vůči nimž mohou zaútočit islamističtí severokavkazští teroristé).
- V ČR viditelně působí židovská komunita a nemalá část jejích příslušníků je vlivná v politické, mediální a kulturní sféře, přičemž tito lidé často (neplatí to však rozhodně pro všechny příslušníky židovské komunity!) razantně hájí soudobé izraelské a americké pojetí války s terorismem.
- V ČR se vyskytují cizinci původem z islámského prostoru, kteří jsou islamisty z jejich mateřských zemí vnímáni jako nepřátelé, např. sekulárně žijící členové neislámských politických formací.
- Z ČR vysílá rádio Svobodná Evropa a jeho odnože (především rádio Fardá).
- ČR je islámskými teroristy vnímána jako relativně významný spojenec Izraele a USA, z jehož území navíc vysílá RFE a ČR zadržuje podezřelé z islámského terorismu (např. Oussamu Kassira).
- Čeští vojáci se zúčastňují misí v zahraničí, které islámští teroristé vnímají jako nepřátelské (Afghánistán, dříve Irák) a je vystavena fatwám, které se týkají USA a jejich spojenců či „okupantů“ islámských území obecně. [15]
- ČR je součástí EU, vůči níž jsou islámští teroristé rovněž v nepřátelském poměru, mj. z důvodu nesplnění podmínek, za nichž al-Ká'ida nabídla Evropě příměří po madridských atentátech.
- V ČR se objevují islamofobní projevy. [7]

Přes výše zmíněná možná odůvodnění islamistického útoku existují i faktory, které riziko takového útoku snižují. ČR není pro globálně operující islámské teroristy s ohledem na svoji velikost a vliv ze strategického hlediska natolik atraktivní jako mnohé jiné evropské země. Rovněž z taktického hlediska zde existují z hlediska teroristů nevýhody, např. pouze relativně malá domácí muslimská komunita, z větší části nedogmatického náboženského přesvědčení a bez násilných tendencí, která je navíc decentralizovaně rozmístěna po českém území. Neposkytuje proto dostatečně širokou a anonymní základnu pro logistické zabezpečení útoků, jako některé zfanatizované části muslimských komunit v imigrantských čtvrtích v západoevropských zemích. [8]

5. Terorismus a džihádismus

Z hlediska aktuální percepce hrozeb ze strany ČR je jako nejaktuálnější možné označit terorismus a celkově džihádismus. I v rámci takto pojaté hrozby je třeba diferencovat. Pokud se zaměříme na z bezpečnostního hlediska nejsledovanější hrozbu, tedy islamistický terorismus proti civilistům, lze za důležité rozlišovací prvky označit teritorialitu a občanství, kde lze vymezit následující základní možnosti (vždy bude uveden typ a jeden příklad z dosavadní historie, přičemž s ohledem na neexistenci dokonaného teroristického útoku v ČR budou uvedeny i pokusy o útoky, cíleností se přitom rozumí výběr terčů kvůli jejich identitě).

Tab.: Terorismus vůči ČR z hlediska občanství a teritoriality

Útoky na území ČR cílené vůči občanům ČR (příprava útoku v ČR proti letišti Praha-Ruzyně v roce 2007).	Útoky mimo území ČR cílené vůči občanům ČR (zmařený útok proti velvyslanectví ČR v Pákistánu v roce 2009).
Útoky na území ČR cílené vůči cizincům (možná příprava útoku v pražském židovském městě v roce 2006, kde by se cílem stali hlavně cizinci z USA a Izraele – spekulace!).	Útoky mimo území ČR cílené vůči cizím občanům či populaci obecně, při nichž zahynou i čeští občané (smrt českého občana v Egyptě v roce 2005).

Zdroj údajů v tabulce: [9, 3, 10, 11]

I tento výčet je však nedostačující. Na území ČR může dojít k počátku teroristického útoku, který má být dokončen proti hlavním terčům v zahraničí. Příkladem je příprava teroristické operace islamistických teroristů z Pákistánu, kteří chtěli unést dopravní letadla na území střední a východní Evropy a zaútočit s nimi na cíle v západní Evropě v roce 2003, akce však byla zmařena spoluprací pákistánských a evropských zpravodajských služeb. Případně akce může být zahájena v cizině a území ČR může být pouze průchozím prostorem s potenciální možností útoků. Spekulace tohoto typu provázely pohyb skupiny teroristů ze soutěsky Pankisi do západní Evropy v roce 2003. [3, 8]

ČR však může sloužit i jako základna pro teroristické útoky, které jsou plánovány v zahraničí. S ohledem na mezinárodní závazky v boji proti terorismu i vzhledem k obecné potřebě potírat islamismus v globálním rámci je třeba důsledně bojovat i proti těmto aktivitám. Určitým rozlišovacím kritériem je to, zda se jedná o aktivity globálně působících skupin (jako byly např. snahy o nákup zbraní pro al-Ká'idu v ČR) či

o podporu regionálních islamistických skupin, zpravidla zaměřených proti státu, kterým jim znemožňuje vytvoření vlastních islamistických státních útvarů, což je i zmíněný případ odhalené skupiny *Džamáát Šaría* v ČR z roku 2011, která je již několik let začleněna do sil tzv. Kavkazského emirátu.

Příprava teroristického útoku či kampaně může nabýt podoby zřízení dlouhodobé základny s rozsáhlým spektrem činností. Opět je možné za příklad uvést *Džamáát Šarífu*, která podle ÚOOZ měla k dispozici dům, v němž byla i střelnice, specialisté zde padělali doklady, z území ČR byly prováděny finanční transakce apod. [12] Teroristické skupiny zde však mohou uskutečňovat i dílčí aktivity, např. pouze obstarávání zbraní, do něj se přitom mohou zapojit i české zbrojařské firmy mimo území ČR, o čemž se spekulovalo v souvislosti s nákupem samopalů pro Hamás od firmy J. Koppa (nicméně se to neprokázalo), [13] či finanční operace. Na území ČR mohou být získávány i zpravodajské informace, a to jak speciálními složkami džihádistických skupin, tak i tajnými službami států podporujících islamistický terorismus.

Území ČR může sloužit i jako zázemí pro ukrytí či odpočinek členů islamistických teroristických skupin, což byl zřejmě příklad pobytu člena skupiny al-Tavhid, který v ČR podle německé zpravodajské služby BND dočasně pracoval jako směnárník. [3] Budování logistického „rekreačního zázemí“ může nabýt i systematickou podobu cíleného zakládání rodin s etnickými českými partnerkami.

Území ČR může sloužit i jako čistě tranzitní prostor pro krátkodobé pobyty, které nemusí být vázány na bezprostřední aktivitu ve prospěch terorismu. Zřejmě pobyt vůdce hamburské buňky al-Ká'idy Muhamada Atty v roce 2000 či letištní přestup Oussamy Abdallaha Kassira, při němž byl zatčen a posléze v roce 2007 vydán do USA. [10] Na území ČR mohou krátkodobě i dlouhodobě pobývat i sympatizanti teroristických uskupení, kteří zde nemusí vytvářet pevné struktury či vyvíjet systematickou činnost ve prospěch těchto skupin, mohou se však zapojit do občasných aktivit – včetně propagačních – či nabýt podoby „spících buněk“.

Na území ČR může být uskutečňována i propaganda teroristických islamistů a džihádistů, a to jak zaměřená na cizinecké komunity, v arabštině či jiných cizích jazycích (např. bosenštině), tak i v českém jazyce pro české stoupence, včetně potenciálních, ve smyslu jejich ovlivnění, případně pro zastrašení české populace. Příkladem propagandy v češtině je již zaniklá česky psaná stránka Hizballáhu, kde byl zdůrazňován charakter Hizballáhu jako vojenského hnutí a současně politické strany. [14] Bojujícím islamistickým politickým uskupením je vyjadřována podpora i na demonstracích, např. Hizballáhu při jeho bojích s Izraelem v roce 2006, či Hamásu při bojích s Izraelem v roce 2009. V českých mešitách káže i Palestinec Samer Shadeh, který schvaluje sebevražedné atentáty proti Izraeli. [15] Pouze limitovaný rozsah i dopad naopak měly kontroverzní propagační aktivity v prostředí některých mládežnických subkultur (Hard Core, Hip Hop). [3]

ČR ještě nebyla vystavena propagandě od domácích konvertitů bojujících v džihádistických strukturách na „hlavních frontách“ džihádu jako je Afghánistán či Irák ve formě propagandistických videí kombinujících prvky mobilizace i zastrašení, což je charakteristické např. pro soudobé Německo. [2] V ČR nejsou prokázány přes občasně spekulace ani struktury rekrutující muslimy do džihádistických výcvikových táborů v Pákistánu, Afghánistánu či Somálsku.

6. Specifické ohrožení vojáků a jejich rodinných příslušníků

Specificky ohroženou skupinou občanů jsou příslušníci ozbrojených sil ČR. Ti jsou nasazeni v zahraničních misích a dostávají se do přímého střetu s džihádistickými bojovníky (případně se zbraněmi, které jsou vůči nim nastraženy). V tomto boji již byla řada českých vojáků zraněna a čtyři v Afghánistánu zahynuli (jeden další zahynul po autonehodě v Iráku). [16] V tomto případě se jedná o komatanty, kteří vstupují do ozbrojených bojů.

Vojáci západních zemí, mezi něž lze řadit i ČR, se mohou stát cílem útoku i mimo oblasti válečných zón. Útoky se ze strany islamistů uskutečnily i v Itálii (libyjský občan, útok na kasárna v Miláně v roce 2009) [17] či v USA (tam dokonce od muslima, který byl americkým vojákem), případně se terčem útoku stali uniformovaní vojáci ve veřejném prostoru (útoky kosovského islamisty proti americkým vojákům na letišti u Frankfurtu v roce 2011). [18]

Ohrožení konkrétních vojáků ze strany islamistů může pokračovat i po ukončení bojových misí. V ČR se tak zatím nestalo, ale např. v Rusku byli likvidováni důstojníci účastníci se operací v Čečensku a al-Ká'ida shromažďovala informace o amerických příslušnících speciálních jednotek, což se projevilo i obavami po zveřejnění identity jednotky, která v roce 2011 zlikvidovala Usámu bin Ládina. [19]

Terčem se mohou stát i rodinní příslušníci vojáků, a to jak z důvodu pomsty, tak i z hlediska oslabení bojové morálky. V Rusku bylo ze strany čečenských militantů vyhrožováno rodinám pilotů bombardérů. [20] Islamisté v Iráku zjistili čísla mobilních telefonů rodinných příslušníků dánského kontingentu v Dánsku a na tato čísla pak volali výhrůžky. [21] Pokud je známo, k obdobnému ohrožení vojáků ČR či jejich rodinných příslušníků zatím nedošlo, nelze je však vyloučit, zvláště v případě nešťastného zásahu proti civilistům na misi v islámském prostoru (obdobného polské střelbě do civilistů v oblasti Nangar Khel v roce 2007, za nějž byli polští vojáci souzeni a v roce 2011 osvobozeni). [22]

Jak ukazují případy ze zahraničí, islamisté mohou pronikat i do bezpečnostních sborů a do armády, a zde ohrožovat bezpečnost jak zpravodajskou činností a sabotážemi, tak i přímým násilím proti vojákům, případně – pokud je jich více a jsou organizováni – i přípravou a uskutečněním vojenského puče. V ČR je však v armádě minimum muslimů, pokud známo umírněných, a proto tento problém není aktuální. Projevit se ale může např. v některých multinárodních pozorovatelských misích za účasti vojáků ČR a zahraničních islamistických vojáků.

7. Extremismus a nepokoje

S existencí islamismu je spjata i celková subverze demokratických režimů prostřednictvím nedemokratických politických aktérů. V ČR není s ohledem na malou muslimskou komunitu pravděpodobný brzký vznik a úspěchy islamistických stran ve volebním boji. [23] Tyto strany existují nejen v tradičním islámském prostoru, ale začaly vznikat i v západní Evropě. Představit si přitom lze i pobočky stran z islámských států v diasporách v evropském prostoru, které zde budou vstupovat do volebního boje, např. i ve volbách do Evropského parlamentu. V ČR však již podle nepotvrzených svědectví působila pobočka celosvětově aktivní islamistické strany Hizb-ul-Tahrir.

Rozsáhlou činnost vyvíjejí v Evropě i v ČR zájmové skupiny, osvětové organizace a nadace, které jsou vázány na islamistické struktury, i když to nemusí přímo deklarovat. Např. Federace islámských organizací v Evropě (FIOE), která působí i v ČR, je označována za faktickou satelitní či krycí organizaci Muslimského bratrstva. [2] Část nadací je zase propojena s mocnými wahábistickými kruhy v Saúdské Arábii, z těch, které působily v ČR, se jedná např. o World Assembly of Muslim Youth (WAMY) a al-Haramein. [3] Na Hamás je napojena nadace al-Aksá, která se též projevila v ČR. Ze západní Evropy expanduje do ČR v posledních letech misijní společnost s kořeny v Asii ve školách směru Deoband Tablíghí Džamáat. [8] Malé islamistické spolky jsou aktivní i v bosenské komunitě.

Tato či obdobná uskupení a směry se snaží infiltrovat oficiální a navenek většinou umírněné muslimské organizace, případně se v nich pomocí svých lidí prosadit ideovým vlivem, např. vydání spisů islamistického kazatele Bilala Philipse v ČR. [24] Některé organizace a jejich média získaly vyhraněný až extrémní charakter již od svého vzniku, v ČR např. dnes již nepřilíh aktivní Muslimská unie a jí vydávané *Muslimské listy*. [4]

Islamistické organizace mohou usilovat o dlouhodobé působení spojené s postupným vydobýváním prostoru, i díky zneužití antidiskriminačních norem západní provenience. V případě potřeby však mohou iniciovat i demonstrace a nepokoje. V ČR zatím byly demonstrace poklidné a nedošlo k násilným muslimským projevům na nich ani k nepokojům obdobným např. ve švédském Malmö. S ohledem na situaci ve zdejší muslimské komunitě to ani v krátkodobé perspektivě není pravděpodobné.

Islamističtí extremisté přitom mohou infiltrovat i multinárodní organizace, včetně těch, které se profilují na poli ochrany imigrantů a lidských práv. Spolupracovat mohou i s domácími extremisty s cílem rozšířit politickou subverzi. Představitelé české ultralevicové organizace Socialistická solidarita např. v roce 2006 gratulovali sympatizantovi Hizballáhu k jeho vítězství nad Izraelem a uskutečnili s ním propagační rozhovor. [25] Čeští neonacisté podporují transparenty a jinými propagačními nástroji iránského prezidenta Mahmúda Ahmadžíneháda, což vyvolává i spekulace o tom, že je podporují iránské tajné služby, i když se to zatím nepotvrdilo. V oblasti „divokých“ (a ve střednědobém horizontu nepravděpodobných) spekulací se pohybují i úvahy o možné cílené islamizaci romské komunity v ČR.

8. Porušování ženských práv, zločiny ze cti a další problémy aplikace práva šaría

Vedle konzistentního cíleně politického působení představují hrozbu pro demokratické politické systémy a právní řády demokratických států, včetně ČR, i projevy aplikace islámských dogmatických norem, které jsou v rozporu se soudobými standardy zde uznávaných lidských práv. Primárně se to týká práv ženských, která jsou islámskými dogmatiky, ale i řadou relativně umírněných muslimů, vykládána a aplikována v podobě, která odporuje rovnosti pohlaví. I když většina muslimek – včetně konvertitek – roli danou islámem akceptuje, problémy působí případné vyvážání se z muslimské víry a komunity.

Jako zvláště problematický jev se jeví tzv. zločiny „ze cti“ či „jménem cti“, které jsou páčány na dívkách a ženách v silně patriarchálních komunitách (ne pouze islámských, ale především v nich), pokud poruší normy uznávané komunitou.

Expert Leoš Tuček zmiňuje následující hlavní typy „trestuhodného jednání“ obětí: 1. Ztráta panenství před manželstvím; 2. Život v nemanželském nebo rodiči netrpěném vztahu; 3. Úmyslné odloučení od manžela; 4. Podkopávání role muže jako ochránce a živitele rodiny; 5. Odmítnutí manžela/snoubence vybraného rodinou; 6. Odvrat od tradic (od způsobu života země původu) a orientace na západní životní styl. [26]

V ČR se doposud zločiny kvůli cti, pokud je známo, neobjevily. Blíží se jim vražda české ženy jejím syrským druhem Mohamadem F. v Želešicích dne 28. 4. 2007, kdy sice hrály důležitou roli majetkové spory, ty však byly doprovázeny i dlouhodobým konfliktním soužitím. V jeho rámci měl podle jedné výpovědi tento druh družce přiložit nůž ke krku a říkat, že „jí ukáže, jak se v Sýrii podřezávají manželky, které neposlouchají“. [27]

Neslučitelnost práva šaría se současnými normami práva ČR se může projevit i v ochraně práv sexuálních menšin, v právu na svobodu projevu. V ČR byly vedeny diskuze týkající se karikatur proroka Mohameda – i když na rozdíl od západní Evropy i mnoha muslimských zemí nenásilnou formou – i v mnoha dalších oblastech, jejichž rozbor by byl nad rámec tohoto článku.

Jako specifickou oblast, v níž muslimové vyžadují respektování svých náboženských zvyků a jejich nerespektování vede k jejich radikalizaci, je možné zmínit vězeňství. V ČR však zatím Vězeňská služba vychází požadavkům muslimských vězňů relativně vstřícně [28] a fenomén muslimských vězeňských gangů či muslimské vězeňské vzpoury se zde neobjevil.

9. Interní střety v muslimské komunitě

Pro bezpečnost ČR mohou být rizikové i střety v muslimské komunitě, které ohrožují nejen jejich přímé účastníky, ale i jejich okolí. Tyto střety mohou mít různé pozadí, které nemusí být vždy motivováno islamismem, např. v případech střetů mezi příslušníky různých národních komunit (tureckými a arabskými muslimy) či v případech střetů kriminálních skupin, jejichž příslušníci jsou muslimové, důležitý je však boj o kriminální trhy a teritoria.

Islamismus se projevuje u stoupenců tohoto extremistického proudu ve střetech s liberálními muslimy. V ČR již dříve došlo k hádkám mezi ochrankou saúdskoarabského velvyslanectví a liberálními muslimy, účastníky demonstrace 12. 12. v Praze s názvem „Protest proti porušování lidských práv, hanobení a deformaci islámu v Saúdské Arábii“ (účastníky demonstrace však byli i křesťané). [29] V současnosti se jako aktér střetu mezi liberály a islamisty prezentuje liberální muslim Lukáš Lhoťan, u těchto sporů však není známa násilná dimenze.

V ČR se vyskytuje i občasné napětí mezi konfesemi v rámci islámu, především mezi sunnity a šííty. To se však doposud neprojevovalo násilnými střety, které jsou známy např. v Iráku. Při návštěvě irácké politické delegace v roce 2006 byla verbálně ventilována nevraživost mezi šííty a sunnity v této delegaci. O sunnitsko-šíitském pozadí se spekulovalo i v souvislosti se střetem mezi iráckými směnárníky dne 30. 6. 2008 v Brně, při němž došlo i ke střelbě k pobodání jednoho účastníka střetu. Odlišná konfesní příslušnost však nebyla u soudu jako motiv sporu zmiňována. Příčinou sporu byl požadavek na propuštění muže, který se rozváděl s ženou, příbuznou útočníků, a přimět ho tím k návrtu k ní. [30]

Závěr

Česká republika je ohrožena různými projevy islamismu, i když doposud se většina z nich projevila na území ČR jen v limitované formě anebo vůbec. Islamisté operují v globálním rámci, což platí i pro skupiny zaměřené dominantně na určité regiony. Jednotlivé formy jejich aktivit se prolínají a doplňují. ČR doposud hrála především roli logistického zázemí islamistických aktivit, objevily se však i další projevy či indicie hrozivých aktivit tohoto směru, které mohou v budoucnosti nabýt na intenzitě. Nový rozměr hrozeb mohou přinést jak soudobé události v muslimské komunitě v ČR, tak i globální a evropské trendy, [31] a to i v důsledku revolucí v arabském světě. Z bezpečnostního hlediska se jeví jako hlavní úkol zabránit vzniku silné paralelní islamistické společnosti ve střední Evropě, z níž by mohli islámští extremisté v budoucnu expandovat.

Tento článek byl zpracován v rámci projektu „Soudobé výzvy demokracii ve středovýchodní Evropě (GAP408/11/0709)“, financovaného z podpory Grantové agentury ČR.

Poznámky k textu a literatura:

- [1] BÖTTICHER Astrid, MAREŠ Miroslav. *Extremismus*. München: Oldenbourg Verlag [in print], 2011.
- [2] BUNDESAMT FÜR VERFASSUNGSSCHUTZ, Verfassungsschutzbericht, 2009. Berlin: Bundesministerium des Innern, 2010.
- [3] MAREŠ, Miroslav. *Terorismus v ČR*. Brno: Centrum strategických studií, 2005.
- [4] MENDEL Miloš, OSTRÁNSKÝ Bronislav, RATAJ Tomáš. *Islám v srdci Evropy*. Praha: Academia, 2007, ISBN 978-80-200-1554-9.
- [5] LHOŤAN, Lukáš. *Historie muslimů v České republice: Základní fakta*. Brno: Lukáš Lhoťan, 2010.
- [6] ŠUBERT, Jan. *Raketový útok na svobodnou Evropu nevyšel*. Praha: Bezpečnostní informační služba, 2010, <http://www.bis.cz/n/2009-11-30-raketovy-utok-na-svobodnou-evropu-nevyšel.html>, staženo 16. 6. 2011.
- [7] KRULÍK, Oldřich. *Terorismus a organizovaný zločin ve střední a východní Evropě*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002.
- [8] MAREŠ, Miroslav. *Náboženský terorismus*. Prezentace v předmětu BSS 150 Terorismus, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 2010, <http://is.muni.cz>, staženo 14. 6. 2011.
- [9] ČT 24. *Pákistán zmařil útoky na ambasády, včetně české*. ČT 2009, <http://www.ct24.cz/svet/59007-pakistan-zmaril-utoky-na-ambasady-vcetne-ceske/>, staženo 15. 6. 2011.
- [10] MAREŠ, Miroslav. *Terrorism: Free Zone in East Central Europe? Strategic Environment, Risk Tendencies, and Causes of Limited Terrorist Activities in the Visegrad Group Countries*. *Terrorism and Political Violence*. Philadelphia, USA: Taylor & Francis, 2011. ISSN 0954-6553, vol. 23, no. 2, pp: 233-253ABB. Schvaluje terorismus, káže v českých mešitách. *Parlamentní listy*, 2011, <http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/z-domova/schvaluje-terorismus44-kaze-v-ceskych-mesitach/>, staženo 15. 6. 2011.
- [11] ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. Česku v současné době útok teroristů nehrozí. *Český rozhlas*, 2007, <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/cesku-v-soucasne-dobe-utok-teroristu-nehrozi>, staženo 16. 6. 2011.
- [12] HANTÁK, Pavel. *Terorismus po česku*. Praha: ÚOOZ SKPV PP PČR, 2011, <http://www.policie.cz/clanek/archiv-tiskovych-zprav-2011-terorismus-po-cesku.aspx>, staženo 15. 6. 2011, staženo 16. 6. 2011.
- [13] UNMIL. *Fugitive arms dealer arrested on Czech charges*. 2006, <http://unmil.org/1article.asp?id=922&zdoc=1>, staženo 16. 6. 2011.
- [14] HIZBALLAH. *Úvod*. 2001, <http://www.policie.cz/clanek/archiv-tiskovych-zprav-2011-terorismus-po-cesku.aspx>, staženo 15. 6. 2011, <http://web.archive.org/web/20010507195345/http://www.hyperlink.cz/hizballah/shia1.htm>, staženo 15. 6. 2011.
- [15] Schvaluje terorismus, káže v českých mešitách. *Parlamentní listy*, 2011, <http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/z-domova/schvaluje-terorismus44-kaze-v-ceskych-mesitach/>, staženo 15. 6. 2011.
- [16] V Afghánistánu zahynul český voják, další dva byli zraněni. *ČTK*, 2011, <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/v-afghanistanu-zahynul-cesky-vojak-dalsi-dva-byli-zraneni/644827>, staženo 13. 6. 2011.
- [17] *EU Terrorism Situation and Trend Report 2010*. Den Hague: Europol, 2010.

- [18] Bruder von Arid U. Vermutet Trauma als Tatmotiv. *Der Spiegel*, 2011, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,749786,00.html>, staženo 15. 6. 2011.
- [19] USA mají strach o bezpečnost týmu, který zlikvidoval bin Ládina. *Novinky*, 2011, <http://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/233282-usa-maji-strach-o-bezpecnost-tymu-ktery-zlikvidoval-bin-ladina.html>, staženo 16. 6. 2011.
- [20] O'HARA, Charles P.; THOMAS, Timoty, L. Combat Stress in Chechnya: "The Equal Opportunity Disorder", *Army Medical Department Journal*, 2000, Jan-Mar 2000PB 8-00-1/2/3, <http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/stress.htm>, staženo 14. 6. 2011.
- [21] OLSEN, Jan; BRUCE, Ian. *Threat calls sent to relatives of soldiers in Iraq*. 2007, <http://www.heraldsotland.com/threat-calls-sent-to-relatives-of-soldiers-in-iraq-1.863423>, staženo 14. 6. 2011.
- [22] Soud rozhodl: Polští vojáci zabili afghánské civilisty omylem. *ČT 24*, 2011, <http://www.ct24.cz/svet/125880-soud-rozhodl-polsti-vojaci-zabili-afghanske-civilisty-omylem/>, staženo 14. 6. 2011.
- [23] OUAISSA, Rachid. Der Aufstieg islamistischer Parteien. *Aus Politik und Zeitgeschichte*, 2008, Jg. 55, Nr. 47, s. 40-45, ISSN 0479-611 X.
- [24] LHOŤAN, Lukáš. *Německo vyhostilo islamistu propagovaného v Česku*. 2011, <http://lukasshotan.blog.idnes.cz/c/188474/Nemecko-vyhostilo-islamistu-propagovaneho-v-Cesku.html#t2>, 15. 6. 2011.
- [25] BARTOŠ, Adam B. Mluví Ne základnám sympatizuje s teroristickou organizací. *Idnes*, 2008, http://zpravy.idnes.cz/mluvci-ne-zakladnam-sympatizuje-s-teroristickou-organizaci-prq-/domaci.aspx?c=A080319_165313_domaci_adb, staženo 16. 6. 2011.
- [26] TUČEK, Leoš. K problematice zločinů „jménem cti“. *Kriminalistický sborník*, 2011, roč. LIV, č. 2, pp. 51-57.
- [27] KRAJSKÝ SOUD V BRNĚ (2007). *Rozsudek 52 T 5/2007 z 16. 10. 2007*.
- [28] Metodický list hlavního kaplana o problematice náboženských symbolů a jejich ponechání osobám ve výkonu trestu odnětí svobody, či převzetí těchto předmětů do úschovy. *Vězeňská služba*, 7/2007.
- [29] POTMĚŠIL, Jan. Komorní demonstrace před saúdskoarabským vězením – reportáž jen lehce rozverná. *Britské listy*, 2007, <http://blisty.cz/art/37765.html>, staženo 15. 6. 2011.
- [30] MĚSTSKÝ SOUD V BRNĚ (2008). *Rozsudek 11 T 263/2008 z 15. 10. 2009*.
- [31] CALDWELL, Christopher. *Reflections on the Revolution in Europe*. London: Penguin Books, 2009, ISBN 978-0-141-02777-7.

Slovník terminů

džihád	Výraz, který doslova znamená „usilování“, militantní muslimové ho užívají pro označení „svaté války proti nepřátelům islámu“ a podpůrných aktivit s ní spojených.
džihádismus	Bojovné pojetí islámu, které upřednostňuje ozbrojený boj.
fatwa	Výnos, vydaný náboženským vůdcem, jehož legitimita a moc jsou odvozeny od úspěchů na bitevním poli, nikoli od formálního náboženského postavení.
Hamás	Arabská zkratka pro islámské hnutí odporu, sunnitské islamistické teroristické hnutí působící v Izraeli.
islamismus	Politický islám, jeho programem je reislamizace, návrat k islámu časů proroka Mohameda (Muhammada) a prvních čtyř chalífů, prostřednictvím nastolení „islámského řádu“.
muďzáhidové	Ti, co vedou džihád, svatí válečníci islámu.
sunnité	Označení sunnitů je odvozeno od arabského slova sunna (zvyk, cesta) používaného pro způsob Mohamedova života. Za sunnity se označují ti muslimové, kteří po smrti Mohameda uznali za jeho nástupce Abú Bakra. Sunnitů tvoří asi 90 % všech muslimů.
šaría	Tradiční islámský zákon, založený na učení Koránu a svatých knih. Šaría nelze měnit, může být pouze jinak interpretována.
šíitský islám	Druhá největší odnož islámu, nazvaná po následovnících nebo přívržencích imáma Alího. Šíita znamená „přívrženec“, „následovník“. Šíité považují Alího a jeho potomky za jediné právoplatné následovníky proroka Mohameda.
Talibán	Výraz, který doslova znamená „žáci“ nebo „studenti“. Talibán je také označení současného afghánského hnutí, protože většina jeho vůdců jsou bývalí studenti a učitelé náboženských škol.
wahábismus	Radikální větev islámského učení, pojmenovaného po Muhammadu ibn al-Wahhábovi, který hlásal očistu islámu ode všech cizorodých prvků. Wahábismus, hlásající nepřátelství vůči Židům, křesťanům, příslušníkům jiných směrů uvnitř islámu a všem „nevěřícím“, je státní ideologií Saúdského království.